

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 199. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeeventyr07val-shoot-idm139890595835952/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

117.3 *ævel*] straffet, revset. – **5** *en heel Vise*] sandsynligvis en allusion til skillingvisen En meget sørgelig Tildragelse om den Hoffærdige Pige som af bare Stoltthed lagde to Brød i Skarnet som hun skulde bringe til sin fattige Moder og traadte derpaa for ei at smudske sine nye Skoe, samt Guds Straf over hende alle andre til Advarsel. Triblers Enkes Forlag. ca. 1800.

118.35-36 *en Guds Engel grad nær hende*] et gammelt legendetræk, sml. Imp, hvor Antonio af Fra Martino får »et Billede med Madonna, som græd store Taarer, der, som en Regn, faldt ned i de brændende Helvedsluer, hvor de Fordømte grebe efter denne Lædskedrik« (10). A har måske ændret jomfru Maria til den fromme pige for at afkatalisere legenden.

119.19 *David's*] konge af Israel ca. 1000 f.Kr. Salmernes Bog blev tidligere antaget at være forfattet af David. – **28** *Havrekjønnen*] havrenegget, julenegget. – **37** *Bedestederne*] hvilestederne, rasteplasserne.

Taarnvægteren Ole

Taarnvægteren Ole blev trykt første gang i NEH 3-59, der udkom 24.3.1859.

Eventyrets egentlige tilblivelse som en helhed er ukendt, men kimen til rammefortællingen kan føres tilbage til Fodreise, hvor Taarnvægteren Oles skikkelse er skitseret gennem den poetiske vægters omtale (43). Kort efter Fodreise indførtes Taarnvægteren Ole direkte ved navn i den heroiske vaudeville Kjærlighed paa Nicolai Taarn eller Hvad siger Parterret (opført 1. gang på Det kgl. Theater 25.4.1829). Vaudevillefiguren og eventyrskikkelsen, der i høj grad er A.s alter ego, har dog kun navnet tilfælles; karaktererne er forskellige.

Ideen til Første Besøg har A fået under et ophold i Dresden i sommeren 1856, hvor han iflg. Dagbøger 3.7. havde en samtale med den ty. forfatter Amalie Bölte (1811-91) »om de 48 Forfatterinder her i Dresden, jeg sagde at det kunde blive et Eventyr: Walpurgisnacht, hvorledes de som Hexene [i] Faust rede paa der[es] Penne-Kosteskafter til Bloxbierg og udtalte sig deres Aande« (IV 219).

Ideen var dog ikke ny. Inspireret af E.T.A.Hoffmanns Die Abentheuer der Silvesternacht havde A behandlet motivet i Fodreises litteraturrevy, og han tog det atter op i farcen Langebro, skrevet til en julefest i Studenterforeningen 1837. Her fortæller Fru Helvig, hentet fra Hertz' Svend Dyrings Hus (1837), at alt, hvad der er foregået igennem hele året, passerer revy mellem jul og nytår. Derefter sætter

hun og den ene af færcens to elskere sig på en pæl under broen og ser »den vilde Hær« passere revy (BFA I 398f; H.C.A. Lund: Studenterforeningens Historie 1820-70.I.1896.405f).

Endelig må nævnes, at tankerne om jordens udviklingshistorie, net contra evigheden, kan føres tilbage til Fodreise via Optegnelsesbogen fra ca. 1850 og At være (se ndf.).

121.3 *Taarvægteren*] vægter i kirketårn, der holder udkig efter ildebrand, skibes ankomst osv. – **5** *see ... ovenfra*] sml. *Hjertesorg* (II 246.36). – **9-10** *Conferentsraad*] titel med rang i anden rangklasse nr. 12. – **12** *have Alting fri*] ikke betale for kost og logi. – **14** *Blanksvært*] skotsvært; se n.t. II 86.15.

122.5 *Eremitage*] eremitbolig. – **10-11** *paa dem ... kjendes*] gl. ordsprog. – **11-12** *Gouvernante-Romaner ... Rosinustilke*] hvilke forfatter A præcis tænker på er uvis, men det drejer sig utvivlsomt om den type underholdningsromaner, hvor fattige piger kommer som guvernanter i dømoniske familier, som bl.a. Maria Edgeworth (1767-1849) og Mme de Genlis (1746-1830) producerede. Jvf. iøvrigt A.s syn på fru Gyllembourgs Hverdagshistorier (A-iana 2 rk. VI 321T) og vort reg. u. Gyllembourg. – **21-22** *en bog om Rullerstens*] et sådant værk har ikke kunnet findes. – **23** *Jubeloldinge*] meget gamle mænd. – **30-35** *Jordens Roman ... Fru Eva*] sml. Det Første og det Sidste (Phantasier og Skizzer, 1831.183f), hvor naturen skabes af »Kraften« af en tåge med liv i, hvorefter Gud skaber mennesket. Den samme tanke, en påvirkning fra H.C.Ørsted, og billede af jorden som en bog benyttes i Niels' betragtninger over arvesynden i At være: »Af Videnskaben veed jeg, at for Menneskene blev til var Døden i Verden [...] Genesis' Blade og Jordlagene have ikke overensstemmende Indskrifter. Menneskene skrev Genesis, Kraften i Naturen skrev Jordlagene« (115). Jvf. også Fodreise 77. – **37-38** *Vi kribte ... samme Sted*] sml. *Vanddraaben* (II 151). – **39-123.1** *Skorpen ... igjennem*] en tanke som optog A meget; sml. HCAOptegnelsesbog nr. 36: »Tre Mile nede i Jorden holder Jordskorpen op, en uhyre brændende Ild og Lava brænder derinde [...] Jordskorpen er saa Æggets Skal imod det hele Æg, og paa dette bygge vi sorgløs vore Byer« (23f). Jvf. også Fodreise 79 samt besøget på Vesuv 24.2.1834 (Dagbøger I 325. Imp 187).

123.1-2 *en Historie ... Fremgang*] et udtryk for H.C.Ørstedes kulturpessimisme. – **6** *at vi Alle ... Jordtuen*] sml. HCAOptegnelsesbog nr. 36: »Hvad er Aartusinder i Evigheden? Efter Aartusinder revnede Jordskorpen, og Alper, Balkanbjerge og Vogeser hævede sig. Som Myrer paa Tuen kravle vi om« (24). Jvf. også Fodreise 25. – **8** *med Gang og Sæd*] med rang. – *flau*] genert, undselig. – **10** *hænge*] forlybet. – **11-12**

den vilde Har til Amager] jvf. litteraturrevyen i Podreise (53f). – 30 *det var lige est*] det var ligegyldigt. – 30-31 *Melodonte*] slang: melodi. – 32 *Sangklakkerne*] allusion til Holbergs *Det lykkelige Skibbrud* V 2: snakkesalige (kvinder). – 33 *Trommeslagers*] »sladresøstre«. – 36 *Dreng*] tjenestedreng. – 40 *Kulen*] grube til henkastning af lig.

124.2 *Slaraffenstang*] egl. klatrestang med præmier i toppen (jvf. KES 271). – 8 *slag man tonsne Pøtler ... Turovaske*] oprindelig iflg. folketroen et middel til at jage de onde ånder væk, senere et led i de almindelige festligheder ved nytår (jvf. Jul.Glausen og Torben Krogh (red.): *Danmark i Fest og Glæde*. IV. 1935,29); sml. *Aarets Historie* (II 218). – 11 *malitiosk*] ondskabsfuldt. – 21-22 *dette skal være Sjælland*] allusion til Chilibians replik i Holbergs *Ulysses von Ithacia* II I: »Dette skal være Troje«.

125.1 *paa Skrenten ved Flensborg Fjord*] den nye kirkegård i Flensborg, hvor de danske, der faldt i slaget ved Isted 25.7.1850, blev begravet. – 2 *Schlepppegrells*] F.A.Schlepppegrell (1792-26.7.1850), da. officer; kommandør for 2. armédivision, der åbnede slaget ved Isted. – 2 *Læssøer*] Frederik Læssøe (1811-25.7.1850), da. officer og søn af A.s moderlige veninde Signe Læssøe, nær ven af A selv. – 4 *Holbergs Kiste*] Ludvig Holberg (1684-1754), begravet i Sorø Klosterkirke; årsskifter 1858/59 markerede indgangen til 175-året for Holbergs fødsel. – 13-14 *det gamle Dryp i det nye Dryp*] antagelig collinsk familiejargon (jvf. Woel II 414). – 34 *Nisselod og Nisselud*] sml. den ty. kunstner i Rom i KES: »Vinen, han denne Aften i altfor rigelig Mængde havde nydt ved Lystigheden i Osteric, havde forvandelt sig til drillende Nisser, af hvilke endel hang sig blytunge ved hans Fødder« (250).

126.2 *Forstandens Tankestreg ... gaas*] muligvis en allusion til Johs. Ewalds *Levnet og Meninger*: »Saameget vil jeg imidlertid tilstaae Dem strax, myn Heer, at det er meger farligt for et Menneske og for en Christen, at betro sig til Viinens Glæder – Ar der [...] i dem som i mange andre Ting er en Streg ————— hvorover man ikke kan komme, uden at falde i RendeStænen« (*Samlede Skrifter*. IV.1919.271). – 8 *ter*] trå, har lov til. – 14-15 *en gammel Legende ...*] fortællingen forekommer ofte i middelalderens eksempelsbøger og blev senere hyppigt trykt, bl.a. i *Tre hundrede Historier eller Skjært og Alvor* (1781) og *Tidsfordriv eller en lystig Sejskabsbog* (1788). I begge tilfælde er der tale om en eremit, der dog kun får valget mellem druk, hor og mord (jvf. Rasmus Nyerup: *Almindelig Morskabslæsning*. 1816. 253.262f.). – 15-16 *de syv Dødsyndes*] hovmod, gerrighed, vellevned, misundelse, drukkenskab, vrede og sorgløshed er iflg. kirkefædrene utilgivelige. – 20 *Sennepskorn*] jvf. Matthæus 13.31-32. – 28 *fortsættes*] jvf. *Flytedagen* (IV 246f.).